

DR. MOLNÁR ESZTER egyetemi adjunktus
FEHÉR ANDRÁS PhD-hallgató
Kaposvári Egyetem Gazdaságtudományi Kar

Abstract

A research contract has been established in the framework of the Higher education and subregional partnership program between the National Development Agency and the University of Kaposvár in the spring of 2011. The subject of this research contract is "The University of Kaposvár, Faculty of Pedagogic and Economics' program in Tamási micro region in the interest of the social networks in order to strengthening". The research covered two semesters. During this period we organized three times practice field (so-called research camp) for the university's students, during these occasions we visited Tamási micro region's all settlements.

Our most important activity was to explore the value of inventory on the occasion of these research camps. The emphasis was on the human values, which is – as it turned out – always the most important factor in the development of settlements.

One of the great results is that beyond in even the usual "hard" (eg. local places of interest, tourist's attractions, sights etc.) resources a very large number of "soft" elements (eg. community development for individuals, social networks, existing collaborations and cooperation potentials etc) come to the surface, so these made realized not only among students, but also the head of the local stakeholders, too.

We have received an "X-rays picture" about Tamási micro region, on this "picture" there are clearly visible the area of "ill", problematic parts. We believe that the identified problems of Tamási micro region can be treat, solve and improve. To this financially and professionally supported, coming from below initiatives and in some villages a kind of a change in approach among the local leaders and the public could be the most suitable and efficient solution.

1. Bevezetés

A hazai területfejlesztési politika az elmúlt két évtized során leginkább az elmaradott térségek, települések fejlesztésére koncentrált. Hazánkban a 175 kistérség közül 48 kistérséget soroltak a leghátrányosabb helyzetű (LHH) kistérségi státuszba, melyek közül 33 kistérséget komplex programmal segítendőként jelölték meg, melyek közt vizsgálatunk tárgya a Tamási kistérség is szerepel.

Az ország 33 leghátrányosabb helyzetű, komplex programmal segítendő kistérségeit érinti „A leghátrányosabb helyzetű kistérségek és a felsőoktatás együttműködési programja”, amely egy kísérleti jellegű programként indult. A Nemzeti Fejlesztési Ügynökség (NFÜ) Koordinációs Irányító Hatóságán belül a programot az LHH Fejlesztési Programiroda indította és 2010-től a Magyar Idegenforgalmi és Területfejlesztési Közhasznú Egyesület (MITE) koordinálja. A program alapvető célja, hogy hozzásegítse az ország leghátrányosabb helyzetű kistérségeit egy, a mainál hatékonyabb és hasznosabb társadalmi kapcsolatrendszer kialakításához, a társadalmi, szellemi értelemben vett perifériális helyzet oldásához.¹

2011 tavaszán az NFÜ és a Kaposvári Egyetem között a Felsőoktatási-kistérségi partnerségi program keretén belül létrejött a „A Kaposvári Egyetem Pedagógiai és Gazdaságtudományi Karának programja a Tamási Kistérségben a társadalmi hálózatok megerősítése érdekében” tárgyú kutatási szerződés. A kutatás 2011. szeptember 1-jével kezdődött és 2012. június 30-ig tartott, mely két szemeszert ölelt fel.

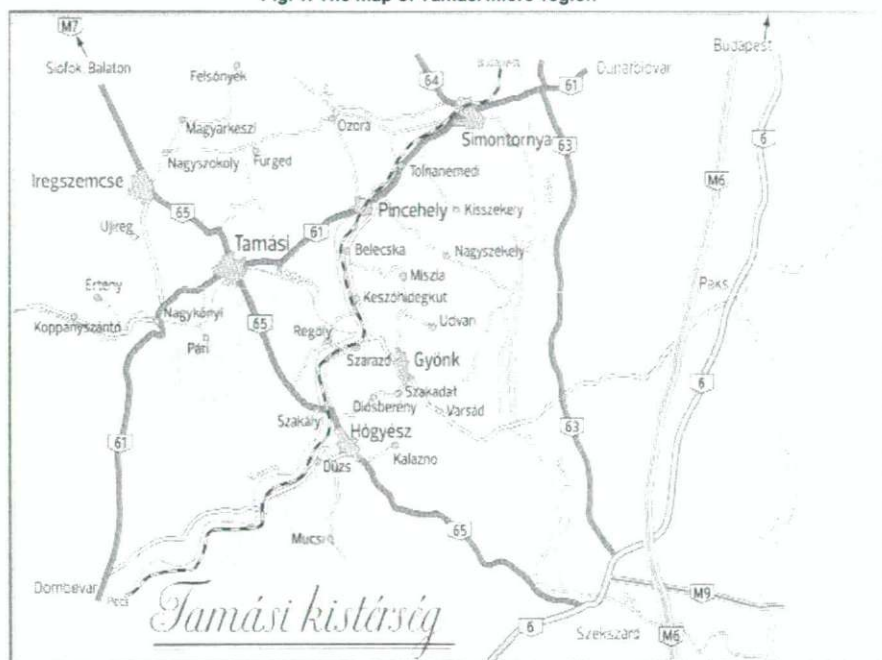
A partnerségi program célja a régió felsőfokú oktatási és kutatási kapacitásainak bevonása a Tamási kistérség értékeinek, hasznosítható belső erőforrásainak feltárásába és azok hasznosítási folyamatába, ezzel a kistérség tudásbázisának növelése.

A cél elérése érdekében a Kaposvári Egyetem vállalta, hogy a Tamási kistérséggel kapcsolatban gazdaságszociológia felméréseket végez, segíti a pályázati együttműködés folyamatát, a kistérségben fellelhető jó gyakorlatokat összegyűjti, valamint a különféle kutatási eredményeket kommunikálja.

2. A Tamási kistérség rövid bemutatása

A Tamási kistérség (1. ábra) 32 települést foglal magába. A térséget 5 mikro térség, a Tamási, Högyész, Iregszemcsei, Simontornyai és a Gyöngyi alkotja. Területe 1028,3 km², népessége 2009. december 31-én 40 821 fő volt. Tolna megye 5 kistérsége közül, a kistérséghez tartozó településszám szerint a legnagyobb. A megye területének 27%-át öleli fel, a megyei népesség 17,0%-a él itt. A kistérség népsűrűsége 40 fő/km², köszönhetően az aprófalvas településszerkezetnek. Ennek aránya ebben a kistérségben a legalacsonyabb, jóval alatta marad a megyei (65%), illetve a régió (68%) hasonló átlagának. A települések népsűrűségének szórása természetesen igen nagy, a 9 fő/km² lakósűrűségű Miszlától a 130 fő/km² lakósűrűségű Simontornyáig.² A térség népességmegtartó képessége elég kedvezőtlen. A településeken az emberek kormegoszlása kedvezőtlen, mivel a népesség számának csökkenése mellett az előregedés folyamata is egyre szembetűnőbb. A gyermekkorúak aránya a lakónépességen belül alacsony. A kistérség iskolázottsága jóval elmarad az országos átlagtól a 2001-es népszámlálási adatok alapján.³

1. ábra. A Tamási kistérség térképe
Fig. 1. The map of Tamási micro-region

Forrás: www.tamasiportal.hu (2010)

A Tamási kistérség földrajzilag összefüggő egységet alkot, mely a települések közötti szoros gazdasági, társadalmi, kulturális hasonlóságon és kapcsolatokon alapul. A hivatalos formában való megjelenése társulás, települési önkormányzatok szövetsége, melynek kialakulását a közös lokális érdekek és a közös feladatmegoldás felismerése motiválja.⁴

3. Anyag és módszer

A kutatás során szekunder és primer kutatást egyaránt végeztünk. A *szekunder jellegű kutatásunk* során a Tamási Kistérségről, annak településeiről, a kistérségekről és a leghátrányosabb helyzetű programokról gyűjtöttünk és dolgoztunk fel anyagokat.

Kutatásunk emellett elsősorban a *primer vizsgálatokra* és azok eredményeire támaszkodott. Ezért a kistérség aktuális helyzetének vizsgálatára a Tamási kistérségben 2011. szeptember és 2012. március között 3 alkalommal szerveztünk többnapos kutatótáborokat. A kutatás során a térség összes, azaz mind a 32 településére ellátogattunk, annak érdekében, hogy pontosabb képet kaphassunk a térség helyzetéről. A program, illetve a kutatás előkészítése során több alkalommal is megbeszélést tartottunk Tamásiban, a kistérség központjában, valamint egy előzetes, részleges terepbejárást is folytattunk a térségben. A megbeszélések célja volt a kapcsolatfelvétel és az ismerkedés, valamint a program munkatervének elkészítése.

A teregyakorlat céljai a következők voltak:

- kistérségi belső erőforrások felmérése, hasznosíthatóságuk vizsgálata,
- kistérségi fejlesztési szükségletek megfogalmazása,
- szociológiai felmérések a kistérségről,
- kistérségi jó gyakorlatok gyűjtése, kommunikációja és
- egy kistérségi helyi termék és értékkatalógus összeállítása.

A kutatás, illetve a kutatótáborok során összesen 35 fő: 25 fő egyetemi hallgató, 5 fő egyetemi oktató, 2 fő meghívott vendégelőadó és 3 fő ERASMUS oktatásban részt vevő török diák vett részt. A kutatásban szerepet vállaló egyetemi hallgatók a vidékfejlesztési agrármérnök MSc, regionális- és környezeti gazdaságtan MSc, pénzügy- és számvitel BA, gazdasági és vidékfejlesztési agrármérnök BSc, térségfejlesztő fakultációs programban résztvevő andragógia BA szakterületeken tanulnak. A hallgatók már a teregyakorlat előtt megismerkedhettek a kistérséggel, mivel minden résztvevőnek fel kellett készülnie egy-egy településből és beszámolnia gazdasági, társadalmi és környezeti szempontrendszer szerint. A beszámolót a többiek előtt hajtották végre, így minden hallgató képet kaphatott a kistérség egészéről.

A terepmunkát meghatározott tematika alapján összeállított mélyinterjú segítségével, hólabda módszerrel, kiscsoportokban végeztük. Egy településre 2 × 3–4 fős kutatócsoport látogatott el, melyet egy-egy oktató kísért, aki koordinálta a tevékenységüket. A kiindulópont mindkét csoport számára a polgármesteri hivatal volt, ahol vagy a polgármester, vagy a jegyző által javasolt célszemélyeket látogattuk meg a későbbiekben. Minden településen interjú készült a polgármesterekkel, alpolgármesterekkel vagy a jegyzővel. Továbbá a helyi vállalkozók, közösséget formáló lakosok, civil szervezetek vezetői is kifejtették véleményüket. *A kutatás során összesen 139 fővel készítettünk egyszeri alkalommal félig strukturált interjút.* A mélyinterjúk félig strukturált jellege biztosította azt, hogy az interjúalanyokkal a vizsgált témaköröket jobban, szabadabban, mélyebben részletezhettük. A nagyszámú mélyinterjú készítésével lehetővé vált a kutatási területre való jobb rálátás.⁵

A megkérdezések a következő témakörökre fókuszáltak: értékleltár (környezeti, társadalmi, gazdasági); infrastruktúra (alternatív energiaforrások kihasználásának lehetősége); vállalkozások, gazdasági tevékenységek; CSR tevékenységek feltárása; civilek, közösségi élet; nemzetiségek, kisebbségek (elsősorban romák), egyéb szociális témakörök; jövőkép (kifejezetten helyi termékre, turisztikai lehetőségekre; képzési szükségletek összegyűjtése; egyetemi segítségnyújtás igénye, lehetősége).

4. A kutatási eredmények ismertetése

4.1. Infrastruktúra (alternatív energiaforrások, közművek, úthálózat)

A leghátrányosabb helyzetű települések tekintetében kiugrási lehetőség az alternatív energiaforrások használatára. Ezek tényleges alkalmazása viszont a legtöbb esetben nem valósul meg, mivel sztereotípiaként él az emberek képzeletében, hogy ezek alkalmazása túl drága. Sokan viszont nem nézik azt, hogy hosszabb távon milyen jó befektetésnek bizonyulnának, a kezdeti magasabb költségeik ellenére is.

A térség bővelkedik *termálfvízforrásokban*. Ezek jövőbeli kihasználását több településen is megemlítették (pl. Pinchely, Simontornya és Kisszékely). Hátrányt jelent, hogy Tamási a térség alatti termálfvízlelőhelyekből akkora mennyiséget használ fel, hogy más települések rajta kívül csak minimálisan alkalmazhatják ezeket a forrásokat. Többen elmondták, hogy a kisebb településeken nem lenne gazdaságos egy-egy meleg vizes fürdőnek az üzemeltetése.

A kistérség északi és keleti részén fekvő települések (pl. Nagyszékely, Fürged, Felsőnyék, Dúzs, Gyöngy) közül sok helyen megemlítették, hogy megvannak a megfelelő földrajzi adottságok *szélerőművek* építéséhez. Ennek legfőbb gátja a megkérdezettek szerint a beruházás magas költsége, az állatvédők ellenkezése, valamint az energia beszállítás terhe.

Néhány település a *kazánprogramban* látja a jövőt. Ez általánosan azt jelenti, hogy a gáztüzelést szeretnék kiváltani – legalább a közintézményekben – fa vagy egyéb alternatív tüzelési forrásokkal. Nagyszokolyban gyökérfűz telepítését tervezik. Párban egy helyi fakitermeléssel foglalkozó vállalkozó jövőbeli célja, hogy üzemét egy fabrikket előállító résszel bővítse. Ezzel megteremtve az egész üzem teljes energiaellátását alternatív módon.

A térség településien a *közüzemi hálózat* kiépítettsége legtöbb esetben nagy kívánni valót maga után. Tolnánémedi és Regöly azon ritka példák közé tartozik, ahol elmondásuk szerint a közműhálózat szinte teljesen kiépített. A kistérség települései esetében közművesítettség terén a legnagyobb problémát a szennyvízelvezetés jelenti. Számos településen rájöttek arra, hogy nem éri meg nekik a szennyvíz csatornázás kialakítása, mivel sok a lakatlan vagy idősök által lakott ház, ahol szinte kizárt, hogy fizetni tudják a fejlesztéseket vagy később a szennyvíz díjat. Megoldásként egy szennyvíztisztító telep kialakítása szolgálhat, ezt Diósberény és Nagyszokoly esetében is kiemelték. Így a szennyvízből öntözővíz minőségű víz válna elérhetővé.

4.2. Vállalkozások, gazdasági tevékenységek (helyi vállalkozások jellemzői, negatív és pozitív példák bemutatása)

A kistérség településein működő vállalkozások zöme mezőgazdasági tevékenységgel foglalkozik. A térség nagyon jó minőségű földekkel rendelkezik, ennek is köszönhető, hogy a többség növénytermesztéssel tevékenykedik. A nagyméretű gazdaságok száma kevés. Főleg őstermelők, családi gazdaságokon belül végeznek mezőgazdasági tevékenységet. Pozitív példaként megemlítendő egy Tolnanémediben tevékenykedő német származású vállalkozó család, akik a birtokukon majdnem egy tucat helyi lakost foglalkoztatnak.

Az állattartás szinte az összes térségbeli településen teljesen visszaszorult, a megkérdezettek ezt a magas takarmányköltséggel indokolták, valamint a csökkenő vállalkozói kedvvel. Az állattartáshoz szükséges infrastrukturális követelmények a legtöbb térségbeli településen adóttak. Így főleg nagy problémát jelent, hogy ezeket nem használják ki. Néhány kivétel akad csak, ahol az állattartást még mindig komolyan veszik. Egyik ilyen település a nagy hagyományokkal rendelkező Regöly, ahol a lótarítás még ma is fontos szerepet tölt be, azonban a regölyi sárga vérvonala tisztán már nem fellelhető. Egy másik példaként Miszla települést említenék, ahol kecske- és birkatarítással foglalkozik néhány helyi lakos. Sertés-, illetve szarvasmarha-tenyésztés is található néhány településen, de nem meghatározó jelleggel.

A kistérség számos települése az 1956-os kitelepítések előtt jórészt sváb lakta terület volt. Ekkor sokan foglalkoztak szőlőtermesztéssel és híresen jó borokat termeltek a térségben. Napjainkban már az a jellemző, hogy kevesen folytatják ezt a tevékenységet és a bortermelés szinte teljesen visszaszorult.

A térség egyik legégetőbb problémájának számít, hogy a portákhoz tartozó konyhakerteket nagyon kevés településen művelik meg, sok esetben nem is áll szándékukban ezeket megművelni, mert az plusz terhet jelentene. Szinte minden településen kiemelték ezt a problémát. Nagyszokolyon és még egy két településen próbál az önkormányzat úgy segíteni ezen a problémán, hogy bére veszi a műveletlen konyhakerteket és azokat közmunkásokkal művelteti meg. A termesztett növényeket, pedig a közkonyha számára ajánlja fel. Ez mindenképp követendő példa lenne a többi település számára is.

Ipari vállalkozások nagyon kevés településen maradtak fenn. Tamásiban van néhány nagyobb ipari vállalkozás (pl. Philips). Simontornyan a nagy hagyományokkal rendelkező bőrgyártást a jövőben vissza szeretnék hozni. Diósberényben emelték még ki, hogy zömmel ipari vállalkozások találhatóak a településen. Nagyszokolyt érdemes még kiemelni azért is, mert található a településen egy „helyi ezermesterek” nevezett lakos, aki különféle találmányok és gépek kivitelezésével (rázógép és seprűkészítő gép) igyekszik segíteni a település mindennapjain. Iregszemcse esetében kiváló lehetőséget nyújt a Kaposvári Egyetem által kihelyezett Takarmánykutató Intézet. Felismerték azt, hogy a téli mezőgazdasági szempontból holt szezon ki lehet úgy használni, hogy a helyieknek és környékbelieknek mezőgazdasági képzéseket nyújtanak.

4.3. CSR tevékenységek feltárása (helyi kezdeményezések mintapéldáinak felmérése)

A kutatásunk a CSR tevékenységre is kiterjedt, azonban e témakör jelen cikkünkben nem kerül részletes bemutatásra, bővebben kutatótársaink Nemes Hajnal PhD-hallgató-Sáriné Dr. PhD Csajka Edina: CSR gyakorlatok a Tamási kistérségben c. cikkében olvashatnak róla, ami szintén ebben a kiadványban jelent meg.

4.4. Civilek, közösségi élet (közösségi élet legfőbb jellemzői, helyi kezdeményezők)

A térség településeinek közösségi életét különböző nézőpontokból lehet bemutatni. Sok múlik azon, hogy zsáktelepülésről (pl. Szárzsd) vagy éppen más településekkel közvetlen összeköttetésben és szomszédságban elhelyezkedő településről (pl. Kisszékely, Nagyszékely, Tolnanémedi) van szó. Zsáktelepülések esetén az összetartás általában szorosabb a helyi lakosságot illetően. Idegeneket nehezebben fogadnak be. Problémák itt általában a passzív fiatalsággal adódhatnak. Sűrűbben elhelyezkedő települések esetén elmondták, hogy a közösségi életet olyan rendezvényekkel próbálják feldobni, ahova a szomszédos település képviselőit is szívesen meghívják.

Érdekeség, hogy a roma kisebbség integrálódásával a lehető legkevesebb esetben volt probléma. Így ők egyáltalán nem rontják a települések közösségi életét, sőt sok esetben az ő kezdeményezésükre rendeznek eseményeket.

Iregszemcsén elhangzott egy olyan gondolat, hogy: „Ahol kultúra van, ott a gazdaság is virágozni fog”. Sokat sejtető mondat ez, ami kifejezi, hogy megfelelő közösségi élettel és ahhoz tartozó kulturális eseményekkel a lakosságnak nagyobb hajlandósága lesz a gazdaságban való tevékenykedéshez és a munkához is.

Ahhoz, hogy az egyes településeken megfelelő módon szerveződhessen a civil élet, nagyon fontos, hogy egy erre alkalmas személy álljon az egész mögé. Diósberényben emelték ki leginkább, hogy milyen fontos szerep hárul egy olyan emberre, aki igazán meg tudja mozgatni a helyieket. Az ő segítségével például a helyi fiatalok közül néhányan csereüdültetés keretein belül külföldre is eljutottak.

Sok településen elmondták, hogy a civil élet mozgatórugójának a helyi fiatalságnak kellene lennie. Számos példa alátámasztja azt, hogy a fiatalok közösségbe szerveződnek. Ilyen az iregszemcsei FIKSZ is.

Politikai ellentéteknek köszönhetően is alakulhatnak ki egyes településeken érdekellentétek a helyi lakosságon belül. Erre a legjobb példa Tolnanémedi, ahol a 2010-es választásokkor rekordszámmal beillő 9 polgármester jelölt volt. Később a vesztes fél képviselői (kb. 20-30 fős csoport) megpróbálták a falu lakosságát egymás ellen uszítani.

4.5. Nemzetiségek, kisebbségek, egyéb szociális témakörök

Napjainkban a kisebbségek integrálódása a helyi közösségekbe az egyik legszükségesebb, mégis sok esetben legproblémásabb kérdéseket veti fel. Negatív oldalról nézve, ha az integrálódásuk nem megfelelően valósul meg, akkor ez széthúzással és közösség romboló hatással lehet a helyi lakosokra. Pozitív oldalát tekintve viszont a helyi közösségekbe való megfelelő beépítésük a település előrelépésének egyik legfontosabb zálogát képezi.

Kutatásaink során megállapítottuk azt, hogy a vizsgált térségre az Értényen hallott gondolatok illenek a legjobban: „Cigány és magyar együtt tud működni!”. Ez az idézet tökéletesen tükrözi a térség roma kisebbséggel kapcsolatos helyzetét. A legtöbb település esetében az integrálódásuk jól megoldott. Ezt néhány helyen úgy tudták elérni (pl. Nagyszokoly és Tolnanémedi), hogy a roma lakosokat nem egy utcába költöztették. Így el tudták kerülni a gettósodás létrejöttét. Pozitív példa Értény és Ozora esete, ahol a roma lakosság aránya a térség tekintetében is különösen magas. A közbiztonság viszont mind két településen kifejezetten jó. A romák általában önkormányzat vagy más civil szervezetek által próbálnak a helyiekkel kapcsolatot kialakítani. Negatív példa általában akkor lehet, ha nem rég beköltözött roma családokról van szó, nekik még kell egy kis idő, hogy a beilleszkedésük az adott településre megoldott legyen. *Egyéb nemzetiségek* is jelen vannak a térségben. A kistérség számos települése az 1956-os kitelepítések előtt jórészt sváb lakta volt, mint már említettük. A svábok egyes településeken még ma is nagy számban megtalálhatóak. Többségük már nagyon idős, de vannak visszatelepültek, és olyanok, akik csak nyaralni járnak a térségbe. Erre jó példa Kisszékely. Néhány településen (pl. Tolnanémedi) a külföldiekkel szemben alakult ki kisebb ellenszenv, mivel főleg a nyaraló külföldiek sokszor nincsenek tekintettel a települések lakosságára. Sajnálatos módon általános tendencia az, hogy a térség településein a kisebbségek nagyon ritka esetben őrzik csak a hagyományukat. Ez az utókor számára értékesítést jelenthet, mivel nincs kitől tanulniuk a hagyományaikról, így nem lesznek tisztában az elődeik szokásaival. Kivételt képez Pári, ahol a német kisebbségiek egy hagyományörző kiállítását állítottak fel, vagy másik példa Nagyszokoly, ahol egy helyi roma lakos kezdeményezésére cigány táncokat tanítanak a helyieknek.

4.6. Jövőkép (helyi termékek, turizmus)

A kutatás során meglátogatott települések döntő többségében azt mondták, hogy látnak lehetőséget a falusi turizmus fejlesztésében. Sok esetben viszont azt vettük észre, hogy a szavakat nem követik nem hogy valódi tettek, de valós elképzelések sem. Legtöbb településen a turizmus kialakításának megfelelő infrastruktúrális háttére sem adott. Nincs olyan szálláshely, ahol a turisták megszállhatnak. Néhány esetben olyat is tapasztaltunk, hogy a már megépült tájházak üresen állnak, lakattal az ajtajukon. A falusi turizmus kialakításában ténylegesen van potenciál a térséget illetően, mivel nagyon szép természeti táj veszi körül az egyes településeket. Számos településen említhetnénk potenciális helyi termékeket is, amelyek a helyi turizmust tökéletesen rá lehetne építeni. Ilyen eset pl. a lilahagyma lekvár Szárazdon, Ozorán és Simontornyán a középkori várak, Dúzsón a helyben termelt bor, Páriban a mesefigura gyártó vállalkozás és a Pári-golf. Ezek mind-mind olyan termékek vagy szolgáltatások, attrakciók, amelyek különlegesnek számítanak és kicsit nagyobb hírveréssel akár turisták tömegeit is megmozgathatják.

Sok település esetében felmerült a helyi piac létrehozása is. Ehhez legelőször helyben termelt termékekre lenne szükség. Ezt legjobban a konyhakertek megművelésével lehetne elérni és az ott keletkezett felesleget kivinni a helyi piacra. Sajnálatos módon ez utóbbi tényező is komoly problémákat vet fel. Ráadásul az is a helyi piacok kialakítása mellett szól, hogy sok település esetében megvan az infrastruktúrális háttére azok megrendezésére (pl. régi iskolaépületek, amelyek legtöbb helyen nem sokkal a bezárást megelőzően lettek felújítva). Helyi piacok szervezését mikrotérségi szinten lehetne a leghatékonyabban megoldani, így több szomszédos település is beadhatná feleslegessé vált terményét vagy különleges cikkeit.

A természeti táj szépségét kihasználva több település esetében is felmerült tanösvény kialakításának a szándéka (pl. Kisszékely, Mucsi, Tolnanémedi). Mucsi esetében ennek egyedüli gátja az, hogy a környékben az ottani vadásztársaság már működtet erdei iskolát és hozzá tartozó tanösvényt.

4.7. Egyetemi segítségnyújtás (igénye, lehetősége és különféle potenciális képzések indítása)

Napjainkban egy leghátrányosabb helyzetben lévő térség számára minden létező fejlesztési és támogatási lehetőséget ki kell használnia ahhoz, hogy biztosítani tudja a jövőjét. Egy ilyen lehetőségnek számít az, ha egy település és egy felsőoktatási intézmény együttműködik.

Jelentős mértékű képzési igény a településeken valójában nem merült fel. Az okok között megtalálható, hogy a megkérdezettek szerint, ha volt is képzés (akár ingyenes, akár fizetős) a településen vagy a térségben, akkor azon nem vagy csak kis létszámmal vettek részt az emberek. Többen úgy vélték, hogy a képzéseknek addig nincsen jelentős értéke és haszna, amíg nincsenek új munkahelyek az adott térségben. Megítélésünk szerint ajánlott lenne a térség szereplői részére közösségfejlesztő tréningeket, illetve képzéseket tartani. Ezt az is indokolnánk, hogy több településen is jelezték, hogy egyes területeken szívesen együttműködnének másokkal, viszont ehhez várnának valahonnan segítséget. Egy közösségfejlesztő tréning jó lehetőséget kínálhat a potenciális felek egymásra találásához, valamint a szükséges együttműködések elindításához és akár sikeréhez is. Amennyiben a térség egyes településein képzések indulnának, megállapítható, hogy a képzésekhez szükséges hely biztosítása több településen is adott, pl. művelődési házak, meglévő és volt iskolaépületek, stb. Mucsi tekintetében a nemrég alakult helyi közösségfejlesztő alapítvány különféle pályázatok elnyerésében látja a jövőt. Elmondták, hogy ezeknek a pályázatoknak a figyelése és megírása sok esetben komoly problémát jelent nekik. Így projektmenedzsment és pályázatírás tekintetében a Kaposvári Egyetem hatékony segítséget tudna nyújtani. Esettanulmányok formájában akár az egyetemi képzések során is felhasználható lehetne a Mucsi számára oly fontos pályázatok megírása, vagy azok menedzselése. Tolnanémedi esetében a gyógypedagógusok számára lenne kiváló gyakorlati hely a helyi óvoda, ahol sok olyan gyerek található, akik különleges bánásmódot igényelnek és a helyi óvónők sokszor nem tudnak velük rendszeresen foglalkozni, mert egyszerűen nincs idejük rá és túl kevesen vannak.

5. Következtetések és javaslatok

A bemutatott partnerségi program célja a régió felsőfokú oktatási és kutatási kapacitásainak bevonása a Tamási kistérség értékeinek, hasznosítható belső erőforrásainak feltárásába és azok hasznosítási folyamatába volt. A kutatás során számos hasznos és pozitív tapasztalatot gyűjtöttünk össze, mindeközben a kutatótáborokban eltöltött idő közelebb hozott minket és a hallgatókat a magyar valósághoz.

Kutatásunk során megállapítottuk, hogy a vizsgált térségben élőkre jellemző, hogy általában kedvesek, nyíltak, de mégis zárt közösségeket alkotnak. A lakosság átlagéletkora magas, előregedő települések a jellemzőek, ahonnan a magasabb iskolai végzettséggel rendelkező lakosok elvándorolnak – munkahelyek hiányában – a nagyobb városokba.

Megállapítottuk, hogy számos rejtett, nem tudatosított érték (hard és soft egyaránt) található a vizsgált falvakban és városokban.

Minden településen fontos jelentősége van a helyi közösségnek és a civil kezdeményezéseknek. A közösség formálásához, szervezéshez számos esetben azonban éppen a megfelelő ember hiányzik a településeken. Több településen elhangzott, hogy a jövőben még több fiatalot kell bevonni a közösségformálásba, valamint a hagyományörzésbe.

A településeken készített interjúk által sok helyen tapasztaltuk, hogy pénz- és humánerőforrás-hiánnyal küzdenek a települések. Emellett magas a munkanélküliség, így a szegénység is elég jellemző ezeken a területeken. Meglepően tapasztaltuk, hogy mindezek ellenére a lakosság nem hajlandó művelni a konyhakerteket, illetve alig foglalkoznak háztáji gazdálkodással, pedig egy-egy család élelmiszer szükségletének nagy részét fedezni lehetni. Mivel ezeken a településeken problémaként említették a megkérdezettek azt, hogy nemcsak a lakosság hozzáállásával van a gond a háztáji gazdálkodás esetén, hanem azzal is, hogy nincs meg a megfelelő szakértelem, szaktudás, így nem mernek gazdálkodni. Ezért is lenne javasolt a lakosság körében bizonyos mezőgazdasági ismeretek ingyenes átadása, képzések szervezése, folyamatos tanácsadás biztosítása a térségben akár egyetemi szakemberek közreműködésével is.

A térség nagyon gazdag a természeti értékekben (pl.: vad, erdők, tavak, termálvíz stb.), melyek jó alapot biztosíthatnak a turizmus célú fejlesztésekhez.

Kutatásunk ideje alatt sok jó, követendő példát, gyakorlatot láttunk, tapasztaltunk a térség szereplőitől, ezeket a kistérségen belül át kell adni egymásnak a jövőben. Az információ, valamint a jó gyakorlat egymás közötti megosztása, átadása, transzferálása a többiek felé segítheti az egész térség fejlődését, a segítő szándékú információ szabadon áramlását tehát biztosítani kell. A térségben az együttműködési hajlandóság csirái fellelhetőek, egyes fejlesztések terén érdemes lenne mikrotérségekben gondolkodni, a mikro térségi összefogást szorgalmazni.

Jegyzetek

1. Herczeg Béla, Németh Nándor (2010): A leghátrányosabb helyzetű kistérségek és a felsőoktatás együttműködési programja. In: Falu város régió, 2010/2–3. szám. pp. 58–61.
2. Tóth Ferenc, Sáreczné Huth Andrea (2011): Tolna megye komplex fejlesztési programjának felülvizsgálata 2009–2011. (2003. évi felülvizsgálat aktualizálása), Tolna megyei Vállalkozásfejlesztési Alapítvány, URL:http://www.tolnamegye.hu/terfej/TMTRF_09_6.1_20110520.pdf (2012. április 15.)
3. Czuppon Viktória (2005): Adalékok a Tamási kistérség fejlettségi vizsgálatához. In: Területi statisztika. 2005/6. szám. pp. 574–591.
4. Tóth Ferenc, Sáreczné Huth Andrea (2011): i. m.
5. Gordon, Wendy, Langmaid, Roy (1997): Kvalitatív piackutatás, HVG Kiadó Rt., Budapest.

Felhasznált irodalom

- Czuppon Viktória (2005): Adalékok a Tamási kistérség fejlettségi vizsgálatához. In: Területi statisztika. 2005/6. szám. pp. 574–591.
- Gordon, Wendy, Langmaid, Roy (1997): Kvalitatív piackutatás, HVG Kiadó Rt., Budapest.
- Herczeg Béla, Németh Nándor (2010): A leghátrányosabb helyzetű kistérségek és a felsőoktatás együttműködési programja. In: Falu város régió, 2010/2–3. szám. pp. 58–61.
- Tóth Ferenc, Sáreczné Huth Andrea (2011): Tolna megye komplex fejlesztési programjának felülvizsgálata 2009–2011. (2003. évi felülvizsgálat aktualizálása), Tolna megyei Vállalkozásfejlesztési Alapítvány, URL:http://www.tolnamegye.hu/terfej/TMTRF_09_6.1_20110520.pdf (2012. április 15.)